

PERSBERICHT

20 februari 2024

Verslag aan het federale parlement: Betaalbare toegang tot justitie

---

In zijn verslag aan het federale parlement stelt het Rekenhof zijn vaststellingen voor bij de interne controles die de balies en ordes van advocaten uitvoeren op de tweedelijnsbijstand en bij het externe toezicht door de FOD Justitie op de werkingskosten van de bureaus voor juridische bijstand (JBs). Aangezien de regering de financiering van de tweedelijnsbijstand wil omvormen van een gesloten naar een open enveloppe, beveelt het Rekenhof aan dat die controles eerst worden verbeterd, om zo het doelmatig gebruik van overheidsmiddelen te verzekeren. Het Rekenhof beveelt ook aan de berekening van de overheadkosten bovenop de vastgestelde kostprijs voor één uur bijstand opnieuw te bekijken. De regering kende bovendien een fiscale aftrek van de rechtsbijstandverzekering toe. Daar stelt het Rekenhof vast dat de beoogde verdubbeling van het aantal verzekeringen niet werd gerealiseerd, de budgettaire meerkosten moeilijk kunnen worden verantwoord, voornamelijk bestaande verzekeringen worden omgevormd en de maatregel eerder goeie burgers begunstigt. Het beveelt de regering daarom aan in overleg met de ordes van advocaten en verzekeraars de maatregel te evalueren.

Tweedelijnsbijstand

Rechtzoekenden met onvoldoende inkomen of gelijkgestelde categorieën zoals leefloners kunnen volledig of gedeeltelijk kosteloos (juridische) bijstand krijgen via het bureau van juridische bijstand (JB) dat in elke balie bestaat. De JB's controleren de toegangsvoorwaarden tot de tweedelijnsbijstand, houden de prestaties bij die advocaten voor tweedelijnsbijstand leveren, voeren controles uit om misbruik tegen te gaan en betalen de vergoedingen voor de prestaties uit. De overheid financiert de prestaties van de pro-Deoadvocaten en de werkingskosten van de JB's via de overkoepelende ordes van advocaten en hun balies. De balies staan voor de organisatie en werking van de JB's in en oefenen er toezicht op uit. De FOD Justitie beheert het totaalbudget van de tweedelijnsbijstand, gefinancierd via een gesloten enveloppe en de opbrengsten van een Fonds voor Tweedelijnsbijstand, en volgt de besteding van de subsidies op. De uitgaven namen tussen 2018 en 2023 met 46,9 % toe, van 102,9 miljoen euro in 2018 tot 151,2 miljoen euro, wellicht doordat de inkomensgrenzen om in aanmerking te komen voor tweedelijnsbijstand werden opgetrokken.

Het Rekenhof stelde vast dat de controles door de ordes van advocaten en balies op de toewijzing van tweedelijnsbijstand, op de uitbetalingen aan de pro-Deoadvocaten en op de subsidies voor de werking van de JB bij elke balie niet steeds voldoen. Daardoor bestaat het risico op oneigenlijk gebruik van overheidsgelden. Daarnaast stemt de controlemethode niet meer overeen met de regelgeving. Een gebrekkige en weinig transparante rapportering

bemoelijkst bovendien het toezicht door de FOD Justitie op de besteding van de middelen en de fiscale controles op de vergoedingen van de pro-Deadvocaten.

Uit de audit bleek bovendien dat de FOD Justitie de werkingskosten van de BJBs niet controleerde, onder meer door een onderbezetting van de betrokken dienst. Ook bezorgden de ordes en/of balies niet systematisch alle verantwoordingsstukken aan de FOD en rekenden zij in een aantal gevallen ten onrechte algemene en specifieke kosten aan op de werkingskosten van de BJBs.

De regering wil de financiering veranderen door over te stappen naar een open begrotingsenveloppe door het tarief wettelijk te verankeren en het te indexeren. Door de overstap naar een open financiering bestaat er geen maximum meer op de uitgaven, waardoor het belang van degelijke controles toeneemt. Het Rekenhof dringt er dan ook op aan de interne controles bij de ordes en balies en de externe controle door de overheid te verbeteren voordat het financieringsmechanisme wordt aangepast.

Daarnaast stelt het Rekenhof vast dat boven op de vastgestelde kostprijs voor één uur bijstand (90,36 euro voor het jaar 2023) ondertussen al 35% overheadkosten aangerekend worden voor administratiekosten voor advocaten, verplaatsingsvergoedingen en subsidies voor de BJBs. Het Rekenhof beveelt daarom aan om het bestaand subsidiesysteem te herzien en de huidige berekeningswijze van de vergoedingen aan te passen.

Rechtsbijstandsverzekering

In 2019 voerde de regering een belastingvermindering voor rechtsbijstandsverzekeringen in om zo de betaalbare toegang tot justitie te verruimen. Hoewel ze in 2019 voldoende budget uitgetrokken had (33,5 miljoen euro), behaalde zij in 2021 niet de doelstelling van de wetgever om het aantal rechtsbijstandsverzekeringen te verdubbelen. Zo werden er in vergelijking met de 72.000 bestaande verzekeringen uit het voorafgaande regime met een vrijstelling van verzekeringstaks, tussen 2018 en 2021 slechts 40.011 nieuwe verzekeringen gesloten voor een totale meerkost van 17,9 miljoen euro, waardoor de kostenefficiëntie in vraag kan worden gesteld. Het Rekenhof stelt vast dat met de nieuwe maatregel vooral rechtsbijstandsverzekeringen die al werden afgesloten onder het oude regime, gefinancierd worden (weliswaar met aanpassing van de dekking). Een groot deel van het budget komt overigens ook eerder ten goede aan verzekerden met hogere inkomens. Een evaluatie van die maatregel dringt zich dan ook op.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collateral instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag "Betaalbare toegang tot justitie" is aan het federale parlement bezorgd. Het verslag, de samenvatting en dit persbericht zijn beschikbaar op rekenhof.be.